

РАДА

газета політична, економічна і літературна

ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.

Рік четвертий.

Адреса редакції і контори:
у Києві, Велика Підвальна вул. д. 6,
біля Золотих воріт.

Телефон редакції 1458.

Телефон друкарні 1069.

Умови передплати на р. 1909.

на рік	на 6 м.	на 3 м.	на 1 м.	на рік	на 6 м.	на 3 м.	на 1 м.	на рік	на 6 м.	на 3 м.	на 1 м.
6	5.70	3.20	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.25	0.75

Передплата на рік можна виплачувати частками: в 2 строки: на 1 янв. 3 карб., і на 1 апр. 8 карб., в 3 стр.: на 1 янв. 2 карб., на 1 мар. 2 карб., і на 1 мая 2 к., або до 1 карб. на протязі перш. шести місяців.

За границю: на рік 11 карб., на півроку 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 к., на 1 міс. 1 карб. Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця. За зміну адреси 30 коп.

Автори рукописів повинні подавати свої привазиці і адресу. Редакція може скорочувати і змінити статі; більш статі, до друку негодні, переходяться в редакції 3 місяці і викладаються авторам їх коштом, а дрібні звітти й дописи одразу знищуються. Рукописи, на яких не означені умови друку, вважаються безплатними.

3 приводи надісланих до газети віршів редакція не листується.

Простят авторів додержуватися правописну Ради.

Умови друкування оповісток:

За рядок петіту попередю тексту або його місце платиться: за перший раз 40 коп., а далі по 20 коп.

За рядок петіту після тексту: за перший раз 20 к., за другий—10 к. Хто шукає зарплатку, платить за оповістку в 3 рядки 10 к за раз.

Від Української книгарні і склада б. редакції журналу „Київ. Стар.“

(Київ, Безаківська 8.)

на запитання наших покупців повідомляємо, що книжки

„Історія України-Русі“ М. Аркаса

В ОКРЕМОМУ ПРОДАЖУ НЕМАЄ.

Книжку цю на великому папері багато ілюстровану (210 малюнків портретів, 9 карт у фарбах, 4 розоводи), в розкішній оправі з англійського коленкору, що коштувала з оправою і перекладом в окремому продажю 4 р. 75 коп., **можуть добути** як додаток до газети **тільки передплатники „Ради“**. Передплатникам, що підписались або підпишуться за цілий рік, цей додаток висилається за доплату 2-х карб.; а тих, що підпишуться за якого будь місяця до кінця року—за доплату 3-х карб., за цю ж ціну висилається всім передплатникам і другий примірник книжки. 000-946-6

Літній театр КУПЕЦЬКОГО САДУ.

Товариство українських артистів під орудою відомої артистки Г. Затиривич Карпинської Сьогодні, 3-го сент., **Пан Штукаревич**, комедія—фара на 4 акти. Виставлено буде: 1) **Пан Штукаревич**, комедія—фара на 4 акти. Поч. о 8 1/2 г. веч. 2) **Кохання в мішках**, оперетт. Завтра, 4-го, вист. буде: 1) **Панна Штукарка**, ком. на 3 д. Володського. У віат., 8-го, в **бенефіс** відомої артистки **Галии Затиривич-Карпинської**. Виставлено буде: 1) **Лимерівна**, 2) **По ревізії**. Виставлено буде: 1) **Лимерівна**, 2) **По ревізії**. Білетів продаються. Від-виставлено буде: 1) **Лимерівна**, 2) **По ревізії**. Дірежор М. Васильєв. Режисор А. Запорожець. Адміністр. Ю. Лисенко. міс. 976-3

Театр „СОЛОВЦОВ“

Дірежія І. Е. Дуван-Торцова.

Сьогодні, ціли звеч., а далі щод. газ. „Київ. Вісти“—зменшені, в 23-й раз.

„СИНІЯ ПТИЦА“

на 7 карт. Бер. ул. д. ки Гоффма, Чаруська, Токарева, Юлова та инш. д.д. Воляковський, Леонтьєв, Нератов, Лавренчик, Уралцев та инш. Поч. о 8 г. веч. Квитка прод. Завтра, в 1-й раз—**„Анатоль“** драм., 7 карт. Шнтіллера. Суб., 5-го, в 2-й раз нова п'єса **„Золота свобода“**, на 3 д. Лотара. Нед., 6-го, два спектаклі: **красни по знаєн.** зменшен. дія.—**„Горе от ума“**, на 4 д. Лектор І. Ф. Колин. Поч. о 12 г. д. **Вечер.** в 3-й раз—**„Синія птиця“** на 5 д. Квитки на всі вистави продаються в касках театра. Докладніше в афішах.

Городський театр.

Дірежія С. В. ВРІКНА.

Сьогодні, 3-го сент., **відкриття сезону**, для 1-го виступу д-ки Беливської, в ролі **„Вана“** і д. Ливецького в ролі **„Жизнь за Царя“**. Беруть участь: д-ки **„Сабанна“**, виставлено буде: **„Ваня“**, в ролі **„Жизнь за Царя“**. Шмид, Беливська, д.д. Липецький, Тихонов, Вауковський, Гаврилов, Дюсник, Ковалевський. Валет під оруд. балетмейст. д. Залевського. Прима-балерина Е. Дювоассі. Початок о 7 1/2 г. веч. В балетмейст. д. Залевського. **„Ваня“**, в ролі **„Васко-ди-Гама“** та д. Маскарова, в парті **„Дельфіно“**, вист. буде: **„Африканка“**, в ролі **„Васко-ди-Гама“** та д. Каміоньською, в парті **„Ольга“**, вист. буде: **„Евгеній Онїгін“**, в ролі **„Годунов“**, дієслі на ту ж оп. 8-го сент. В нед., 6-го сент., для **„Аїда“**. У висторіж, **„Борисъ Годуновъ“**. Білетів на всі вистави продаються в касі театру щодня від 10-ти до 2-х год. для т. від 5-ти до 8-ми год. веч., а в день вистави од 10-ти г. ранку до 2-ої г. д. та од 5-ти веч. до кінця вистави.

У ХАРЬКОВІ

З першого вересня (сентябри) цього року відкривається **„Українська книгарня“**. Можна набувати усякі українські книжки, картини, газети і журнали. Адреса: Харків, Рибная № 25. 5-960-3

Д-р Черняк В. Житомир., 16. Прайм 9-12 та 5-8 звяки 1—2. Праці (сф.), вен., мочепол. (сф.), гоїт. звужень), пол. работ. Усі спец. методи гоїт. Є ліжка в окр. помешк. 150-322-160

Национальне розмежування.

Национальне питання в Австрій-Угорщині, цій класичній сторони національних антагонізмів, ніколи не буває на другому плані. Острота національної боротьби, притихаючи йноді, зараз же знов вибухає і притягає до себе загальну увагу не тільки зацікавлених народів, а і скрізь, де вона хоч і не так дуже дошкуляє, а все ж істнує чи в зародку, чи в потентції. От і тепер, у Відні звичайні мішечні демонстрації проти чехів виявилися кривавими спотічками на улицах; обильна ворожнеча й зневажливість росте і здобуває широкій розголос по всім цивілізованому світу. А самі австрійські народи вічно живуть немов перед ворожим табором, сподіваючись, що от-от зірветься загорожа і змете багато здобутків людського життя та праці.

Принаци цьому та, що Австро-Угорщину складено з усяких народів і так нещасливо, що ніде вони не можуть добре розмежуваються між собою за су-

без чужого втручання.

Новий поділ країв понацілі і найширше самопорядкування та найбільша демократизація кожного такого краю це було б єдиним способом, щоб разом скінчити з денационалізаційними заходами одних та оборонною тактикою других. Хоч би які хто видавав способи на те, щоб гасити пожежу, іскра національної ворожнечі глітміє доти, доки на цих нових підставах не перебудовано буде все життя в мішаних державах. Звичайно, не легка це справа, бо проти неї йтимуть як-раз усі дужчі народи, яким не на руку була б така величезна реформа, хоч кінець-кінцем їм вийшла б на справжню користь. Проте іншого шляху нема і рано чи пізно, а на нього треба буде звернути.

Чи й тут прогавимо?

Перед з'їздом діячів з потребительських крамниць Поділля в Жмеринці „Рада“ застерігала місцевих українців, щоб вони не прогавили цього з'їзду і так чи інше прилучились до праці кооперативних товариств на Поділлі.

Зважаючи на те, що економічна культура в значній мірі залежить від народньої освіти і свідомості, вважаючи на те, що порівняно до культурі і відповідна цьому праця селянства можлива лиш тоді, коли селянство зрозуміє взагалі вагу культурі, коли воно стане на вищій ступіні розвитку; маючи на увазі й те, що розвиток кооперативів цілком залежить від свідомості їхніх членів,—подільські „Просвіта“ висла на з'їзд пропозицію звернути увагу не тільки на матеріяльні потреби мешканців Поділля, а й на духовні. Задля цього вона запропонувала товаришам крамниць продавати й книжки. Книжка є крам, на якому не всякий розуміється, для селянства ж вибрати відповідну літературу ще трудніше.

Зважаючи на те, щоб не дати заміцяти хліба камінь, щоб не попустивати в селянство смаку в кінці всякими „цінкергонами“ та „горбамі реготу“,—мією вибрання книжок і доставлення їх на місце потреби подільська „Просвіта“ очече згожується взяти на себе; при чім книжки вона має вислати на комісію.

Таку пропозицію „Просвіта“ з'їзд ухвалив і до „Просвіти“ вже надходить від крамниць замовлення на книжки.

Але тепер перед „Просвітою“ виникає дуже важна і відповідальна справа. Це саме організація поставання книжок на село в товаришій крамниці. „Просвіта“ вчила на себе мією обслуговувати подільські крамниці книжкою, даючи їм цю книжку на комісію. В таких разі вона мусить своєю книгарню обернути в великий склад всяких книжок. Книгарня „Просвіта“ мусить стати настільки солідною, щоб їй не приходилося відмовляти в проханнях, бо одно-друге відмовлення і товаришій крамниці відвернуться від „Просвіти“, а там уже їх напевно піймають в свої лабети видавці всяких „мішків гречаної вовни“ та „сонників“.

Взявши ж на увагу тільки ті 150 крамниць, які дали „Просвіті“ свої адреси і присуствували, що хоч третя частина з них зробить замовлення на книжки і рахуючи, що „Просвіта“ висла кожній на перший раз книжок хоч не більше як на 100 карб.,—ми вже маємо солідну суму. Уже в цьому нам видко, що для того, щоб поставити справу зразу, як слід (а це мусить бути так, щоб не втратити віри в очач тих, хто до „Просвіти“ звертатиметься), необхідно „Просвіті“ вкласти в цю справу солідний капітал. Я не знаю коштів „Просвіти“, але думаю, що хоч може вона найбагатша з усіх „Просвіт“, та все ж таки потрібних великих коштів у неї бракує, маючи на увазі те, що в неї не одна ж тільки й є ця справа. Через це мені здається, що коли „Просвіті“ ніхто не допоможе, то вся справа зведеться на півцець. Може статься, що „Просвіта“, облішена на саму себе, не найде потрібних коштів на провадження справи; товаришій крамницям остогідне ждати, поки „Просвіта“ нарешті спроможеться вислати замовлення книжки, і вони підуть за „Цінкергонами“, а „Просвіта“, вичерпавши ті засоби, якими вона тепер орудує, мусить або цілком справу припинити, або підтримувати її тільки на стадії „животія“.

Таке становище справи безумовно буде великою шкодою для культур-

ного розвитку нашого народу. Справу цю ми повинні розглядати не як справу подільської „Просвіти“, а як справу культурного добробуту нашого народу на Поділлі, і через те ми повинні чим можемо допомогти „Просвіті“ в цій її діяльності. Краще всього допомогти „Просвіті“, допомогти культурному розвитку народу нашому, мають спромоду видавництва, а особливо видавництва українські. Зробити це їм досить легко. Задля цього вони повинні тільки виплатити свої видання подільській „Просвіті“ *теже на комісію*, а не тільки за готові коптиски, як це робить зараз велика більшість видавництв, і вислати книжки в таких числі, в яких це буде потрібно „Просвіті“. В данному разі видавництва повинні не забувати хоч своїх власних інтересів, не забувати того, що селянин не піде шукати їхніх складів, де книжки мусять довгий час припадати пылом, а „Просвіта“ бере на себе мією розшукувати споживача на книжку і доставляти йому цю книжку до рук. Видавництва повинні зрозуміти вагу цієї справи і як найшвидше допомогти „Просвіті“, щоб вона мала спромоду задовольнити бажання книжків скрізь, де тільки її питають. Часу нема чого гаяти, бо знайдуться скоро такі люди, що з великою охотою посядуть до товаришій крамниці свій брудний крам, і наш селянин знов відстанеться з „Сірою кобилою“ та „Кедрілом-обжорою“.

Здається, д. Горленко писав в „Раді“ про свою певність в тім, що подільська „Просвіта“ прогавить з'їзд. На щастя на цей раз він помилився. „Просвіта“ своє діло зробила. Але тепер вага в тім, щоб наслідків цього з'їзду не прогавили видавництва; вага в тім, щоб вони зрозуміли становаще справи розповсюдження книжки в Україні і підтримали, як „Просвіту“, так і самих себе, бо в нас часто буває, що шкідливіша шага, страхуючись ширше глянути на справу азирнути в будучину, ми ловимо гави до тієї пори, поки який небудь „німець“ не урве в нас з під носу „ласий шматок“, тоді тільки ми шкеребо потилючи, жалеємо, чом було не зрушитися з старого теплого місця, і заглядаємо, чи не лишив часом німець за милости що небудь і на нашу долю.

Подолання.

Ще про цензорів на Холмщині.

Прше ляха свої діти і розпінають...

Т. Шевченко.

Вже минуло три місяці, як славні ревізори на чолі з благочинним Сакочем походом ходили на холмлянську читальню-бібліотеку, а й досі певного результату нема. От якось випадково, зустрівши одного з цих ревізорів та цензорів, я їх спитав: яка ж доля все ж таки чекає нашу читальню.

„А що ж,—каже пан-отець,—будьте певні, що її буде закрито, бо й ми в своїм „донесенні“ епископові вказували на те, що її необхідно закрити“.

„Святий отче, кажу, не вже ж ви таки справді хочете закрити? Не вже ті книжки, що ви забрали з бібліотеки, щоб розглянути, не заповнили вас в тім, що вони зовсім не „предсудительного“ змісту і не „велегальна“? „А вже ж, книжки такі неподобні, що трудно і сказати: от хоч би вати „Бабу Параску“ (І. Левинського-Нечуя)—хіба ж її можна пускати на село—там же на кожнім кроці—„піп та піп“, як же то можливо, щоб в книжках народних писалося „ші“?—то ж народ візьме так собі втямки, що потім і вічці буде звати попом, а полячок підслухає та й сміятиметься, що „руські святихників“ сам народ зневажає, бо зове попами... Або такі слова, як „од лукавого святагого?..“ Або хоч би взяти збірничок „На одпочинок“—це просто щось неможливе в віршові „Патріотів“ (А. Теплинського, на стор. 32) осміюється „істинно-рускій чоловік“; будчи то він нічого не робить, тільки й дбає про повенький свій гаманець та балака по-пустому в запічку (видко пан-отець себе півнав тут)... А „Історія України“ (М. Аркаса) те зовсім вже неподобне: за кожним словом—москаль та москаль, хіба ж це, може скажете, не розвиває антагонізму між великоросами та „малоросами“?..“

І закрийте... От бачте, люде добрі, які в нас на

Холмщині щирі „патріоти“, як піклуються „объ этой несчастной русской окраині“, як вони страшенно бояться, щоб народ, начатавшись „етихх крамольних“ книг, не зневажав їх—своїх пастирів перед поляками, називаючи—„піп, попамі“, щоб народ „іх“ не впав в „ересь“, бо як же то можна, щоб „лукавого називати святым“, або хіба ж можна потурати розвитку „антагонізма“ між „велькоросами і малоросами“: одне ж слово „москаль“ посіє страшенну ворожнечу між тими двома народами.

От чого бояться великі діячі наші Підляшані... От де найгірше зло сидить на Холмщині: в Кобиліянях, в читальні-бібліотеці імені Тараса Шевченка, серед „етихх українчиків“ (так називає українця „Холмская Жизнь“). Тіпаться пан-отці, що найшли „причину ала“ на Холмщині, а до того, що круг їх робить-ся, вони неначе й не бачать. Вони не бачать того й не знають, що в самих Кобиліянях зараз після їх „славного набіга“ почала „задовольняти читающего селянина польська книжка. Вони того не бачать, що готується масовий перехід до католицтва, як в нас називають „в поляки“ (бо в нас так і буває—як перейде в католицтво, то й мову свою ріду старатється забути). Вони того не бачать, що на Підляш, русинській Сидлеччині в кожній католицькій парафії а і „Narodowa Polska szczytelnja“ і кооперативне товариство, що в самих тих 4-х русинських повітах 18 польських просвітих зареєстровано товариств („Ogniwo“, „Praca“, „Skiba“, „Польське товариство огчинознавства“, „Тов. польських рівноправн. жінок“ et cetera), діяльність яких переважно й направлена на ополонізування наших українських сел. Але зате вони бачать велику користь в „Сюзі русского народа“, котрий старатється насадити трохи не в кожнім селі, зате вони бачать користь в своїх „сорбторках“—овиячених зібраннях, на котрих виває пару літ як рішається одне питання, як ходити з крестами кодами кругом церкви: чи на праворуч чи на ліворуч—чи по православному чи по унійському... От що вони бачать, а те, що слід би було бачити, того вони, неначе не бачать, але одна причина часами примуше їх подивитися навкруги—то буває тоді, коли парафіяне починають переходити на католицтво, коли церковні доходи зменшуються, коли народні гроші потилюють йти не в священника кешеню, а косянда. Тоді вони починають лементувати, давати полякам, тоді вони починають радитися на епархіяльних та благочинних зібраннях, як запобігти тому лихові, як вирятувати народ од зполучення та акатолицьчєна, але на тім і кінчається, бо не з їхнім хистом, енергією та пікчемною організацією їти проти культурного, міцно з'організованого ворога.

Але на тім „діяльність“ нашого духовенства не вся кінчається; за останні часи їм не дає спокою „мазєпство“, молода українська течія і вони всякі заходи роблять, щоб її знищити; але, по-оде, чи справді як-небудь буде користь од того, що підлоє народ за те своїх пастирів-народолобців? А по-друге, чи здолає їх гнітла соха виорати здорове зерно?

ПО РОСІИ.

— Духовенство в цифрах. Цікаві цифри про сучасне духовенство в Російській державі умислені в „Отчеті о состоянии оцетественной церкви“ за 1904—1905 роки. В кінці 1904 року по всій Росії, каже „Отчет“, були 66 епархій і одна епархія в Північній Америці. Епархіями орудували 3 митрополіти, 14 архієпископів, 51 самостоїтній єпископ і 47 вікаріів. В 1903—1904 рр. змерли: 1 митрополіт, 3 архієпископа і 11 єпископів; за той же час увільнено „на покой“ 7 архієрєв. В тім же „Отчеті“, єсть цифри що до кількості монастирів, церков та каплиць. Православних церков в 1904 році було 50,000; з них соборних 773, монастирських—1,884, приходських—38,188, хатніх 2,473. Блудивірських 398; „упразднєнних“ 5,025, та при цинтарях—2,478. Каплиць та домів для молитви було 20,449. В 1903—1904 роках вибудовано 1,331 церква і 544 часовні. Загальна кількість монастирів в 1904 році була 890; з них—300 для чєшєв (в тім числі 4 лаври) штатних і 137 заштатних; монастирів для черниць 228 штатних і

154 заштатних. Архирейських домів було 71. За цей час в монастирях було: 9,707 ченців і 8,104 послушників, черниць—11,870 і 36,559 послушниць. "Вілого духовенства", за той же час було: 2,569 протоієреїв, 45,174 священиків, 14,701 дяків і 44,176 псаломників. Найбільше духовенства в губерніях: московській, тамбовській, подільській, київській, полтавській, волинській; найменше—в Финляндії, Приамурському краєві і Туркестані. По вихованню духовенства поділялося в 1903—1904 році так: тих, що скінчили духовну академію, було—696 священиками; університет—22; духовну академію і університет—14; духовну семінарію—28,979; не духовну школу скінчили 1,220 священиків. Священиків, що не скінчили духовної академії, було 42,—що не скінчили духовної семінарії—10,927 і з нижчою освітою—2,829.

Де Азэф? Бурцев в розмові з парижським кореспондентом "Руск. Слова" сказав йому, що він напевно знає, куди б Азэф зараз сидить в Росії і виконує якісь важні обов'язки.

Зміни мови. "Новий День" повідомляє, що в синоді скоро розглядаються питання про зміну мови на службі Божій. Замість славянської мови—правитимуть службу московською. Для цього пороблять відповідні переклади церковних служб. Хотять також підвищити з служби такі місяці, які зараз воюють не до речі через те, що змінилися обставини служб і т. п. Проти таких "новств" обурюється значна частина членів синоду. Вони намагаються підвести всіх їх під "Зраду самодержавію".

Легіон та священнік. З слободи Николаївської пишуть "Річ", що недовільно там людям прийшлося бачити невзначай. Вулицею слободи бігло, що було сили, три легіони. За ними слідом, з розпущеними косами і підтякоюю одяжею гнався увесь чи́сто причт Покровської церкви. Причт було: два священники і дячок. За причтом слідом поспішали піші стражники. Всі ренетували: "держ, лови їх і т. п.". Легіони бігли в погляді міщачого селянина Гліньского, де стояли на квартирі два їх земляки Вагов та Семен, які кілька літ жили вже в слободі. За легіонами в погляді всьохло духовенство і стражники. Стражники витягли з хати сердешних легіонів, які й балакали по московському не вмів, та й били їх до неспроможності. При цьому священник Лукський держав за руки легіонів, примовляючи: "А ви, негідники, с...ли діти, хотили одурити руського поца, то знайте, що дурнів росами не роблять". Не минула білки хазяїт хати Вагова і Семена. Довго це били легіонів аж поки не заступилися сторонні люди і припинили знущання. Тоді вяснилось таке. Три дні тому в слободу приїхало три легіони і стали в своїх земляків Вагова і Семена, яким азияли, що приїхали найнятися за стражників. Двоє їх зайшло до священника Лукського і запропонували йому купити в них скарб за 3,000 карб. Скарб цей вони бундіт викопали в горах. Було там 1,800 штук стародавніх золотих. Всі злоті обліплені були якоюсь глиною. Священникові дали вони одного золотого. Цей золотий був справжній. Священник подав вся на добрий ге-

шефт і почав збирати гроші, щоб купити скарб. На силу зібрав він три тисячі і почав торгуватися з легіонами. Чогось йому здалося, що легіони шахраї і він, скидавши причт та стражників, зробив засідку на легіони.

Нічого не помагало. "Новий День" зазначає, як відбулася на евреях студентах "єврейська" політика міністерства народної освіти. Відомо, що для євреїв існує "норма". Через неї по року сила єврейської молоді зостається по-за стінами вищих та середніх шкіл. Щоб якоюсь добути до вищої школи, єврейські студенти почали вихрещуватися. З кожним роком таких вихрестів стає більше. А цього року до петербурзьких та московських вищих шкіл вступило багато проханнів од вихрестів. Хрещені вони на початку цього року. А в Петербурзі зібрався цілий гурт них, що не попали до університету. Вони думають вихреститися всі гуртом. Але серед них пройшла чужка, що й це не допоможе, бо міністерство видає циркуляр, який вказує, що без відсотка прийматимуть тільки тих, хто вихрестився до 20 августа. Виходить, що і вихрещення "пресечено".

Доля вчителів. В селі Вороському, Катеринбурзької губернії, 11 років служила вчителька. На 12 році, кажуть "Б. В.", повсварилася вона з місцевим старшиною. Старшина вдарився в амбіцію. Як нещепителство до начальника!—Я тобі покажу, який я єсть старшина!—Ти мене пам'ятатимеш! І старшина почав копатися проти вчительки. А врешті скликав волостний сход. На сході старшина таж подав справу, що вчительку скинуто з посади. Причому сход вигадав таку, що до вчительки "ходила" протаква, яка мала "ввібрачну" дитину.

"Кінець світу". Газетні міркування про комету, яка має пролетіти, викликали цілий переляк серед горолян Ардатової, надто серед жінок. Ці, хоч газет не читають, але про астрономічні міркування почули і на свій копил їх зрозуміли. "15 сентября буде кінець світу",—голосили жінки і почали готуватися до смерті. Цим скористувалося ардатовське духовенство, бо число сповідників за минулий піст зросло в 4—5 раз проти того року. Зробили на "кінцеві світа" і купці, які продають матерії. Жінки закупили силу матерії, готуючи нову одяг на смерть. Одна бабуса справила собі навіть домовину. (Г. К.)

Історія одного приназу. "Гол. Сам." оповідєє, як в симбірській губернії робили заходи, щоб припинити пошесть сібирки в селі Шилові. 7 юлі старший лікар симбірської земської лікарні сповістив справника, що в селі Шилові заслаб на сібирку селянин. 9 юлі справник доручив пристапу зробити дозвання. Того ж таки дня пристав доручив це врячкові. 23 юлі врячки сповістив, що селянин заразився, здіймаючи шкуру з овець, які здохли од сібирки в початку юлі. Пристав доставив всю переписку в поліцейське управління. 3 юлі поліцейське управління доручило приставові вижити ті шкури. Того ж числа пристав доручив врячкові. 9 юлі врячки повідомив, що шкуру знищено. 17 юлі пристав сповістив про те поліцейське управління. 20 поліцейське управління ві-

діслало всю переписку в губернське управління. 23 юлі губернське управління передало всю переписку в губернську земську управу, щоб вона припинила пошесть в селі Шилові. Цікаво, скільки могло заразитися і смерті людей, поки начальство "переписувалося"?

ПО УКРАЇНІ У КИЇВІ.

Приїзд губернатора. 1-го сентября вернувся в Київ, побувавши в деяких місцях Київщини, київський губернатор камергер А. Ф. Гірс.

Етап. 1 сентября з київо-петербурзької перевізної тюрем одправлено в Курськ великий етап каторжників та засланив.

Снасування адміністративних постанов. Київський генерал-губернатор скасував постанову 1907 р., якою студентам університету Віктору Батієвському і Віктору Гуздівському заборонялося жити в Києві.

В фребелевському інституті вчення почнеється 15 сентября. Цього року в інститут запрошено нових лекторів: проф. Малініна ("Дьтскіє типи въ литературѣ и живописи"), проф. Четвериков (Загальна психологія), д. Музалова (методика арифметики) і д-ку Лубенець (питання допільного виховання).

Засідання окремого присутствія по товариства і спілки відбудеться 10 сентября. На цьому засіданні розглянуть буде статут тих нових товариств, що подали губернаторові прохання останніми часами.

В духовній академії. Цього року прийнято в духовну академію 45 нових студентів. 5 сентября почнеється в академії вчення.

Тиф на Київщині. Київська губерньська земська управа має відомості, що за минулий тиждень по різних місцях Київщини заслаб на тиф 50 чоловіка. Найбільше слабих (26 чоловік) припадає на с. Нові Петровці, київського повіту.

Серед союзників. Київський виділ "союзу архангела Михаила" чекає до себе в гості Пурішкевича. Пурішкевич постановив умовою, щоб про приїзд його не подавалось ніяких звісток стороннім.

Засідання загальноросійського з'їзду пасішників. 1 сентября в Троїцькому народному домі відбулося перше засідання V загальноросійського з'їзду пасішників. На початку засідання голова київського "Общества любителей природы" проф. І. А. Оболонський сказав промову, в якій спинився на причини занепаду бжільництва в наш час. На його думку занепад бжільництва на Україні настав, з одного боку, через те, що мед і воск не міг витримати конкуренції за сахаром і стеарином, а з другого, через фальсифікацію воску та меду і через мито на медоварення. Для того, щоб бжільництво розвивалося як слід проф. Оболонський пропонував заснувати в Києві центральний склад для розповсюдження здобутків бжільництва і прохати про скасування акциза на варений мед. Після промови проф. Оболонського відбулися вибори презідіума: головою з'їзду вибрано проф. московського сільсько-господарського

інститута Н. М. Кулагіна, товаришамі голова—прив.-доц. В. П. Поспелова і А. С. Вудкевича, а секретарями—д. А. Е. Хабічева, Е. П. Архипенка і Д. І. Чередніченка. Після деяких дрібних справ товариш голови Поспелов сказав програмову промову, в якій підкреслив завдання з'їзду пасішників і зробив нарис програми діяльності його. Крім того, підкреслив він в своїй промові той факт, що громадянство зовсім неслідоме в справах бжільництва, не знає потреб його і мало цікавиться ним. Потім секретар з'їзду А. Е. Хабічев читав постанови краєвого з'їзду пасішників в Казані. Друге засідання з'їзду пасішників призначено було на 2 сентября. На з'їзд прибуло кілька делегатів від балканських славян, між якими д. Георгов (з Болгарії), д. Мршула, редактор журналу "Сербська Бжолка" (з Сербії) і ін. Всіх членів з'їзду 1 сентября було 115. З'їзд буде тягтися 7 днів.

Адміністративна кара на Ф. Постоно. Редактор чорносотенної київської газети "На стражі", Ф. Я. Постоно адміністративно покарано на три місяці арешту за статтю в № 7 "Срамная история", яку передрукowano з "Віща".

Снасування дачних поїздів. З 1 сентября скасовано дачні поїзди: № 75 і 79, що ходили в Воєрку, № 81, що ходив в Фастів і № 47, що ходив в Бороланку.

3 тюрми. Цими днями посажено в тюрму д.д. Голово-Улязовську та Максимову. Вони відбувають кару по постанові судової палати за переховування нелегальної літератури.

Панахида по Карпенкові-Карому. Вчора відбулася в Володимирському соборі панахида по відомому українському драматургові І. К. Карпенкові-Карому. В собор на панахиду зібралося чимало прихильників покойного драматурга і артиста.

3 Київщині. Урожай огородини. Огурці минуле літо дуже пошкодило огородині. З багатьох місцевостей України надходять дуже невішні звістки про урожай цього року огородини. З радомисельського пов. нам пишуть, що там тьт пропала вся огородина. Капусту скрізь поїла гуси. Картопля зовсім не вродила. В куці викопують дві—три картоплини, та й то це не скрізь. Морква й квасоля—тонівського похилоїли, як поворозки. Це дуже скрутаю прийдеється гуральням. Попередні роки купували картоплю по копійки 14—15 пуд, а тепер трудно знайти і за 20—25 коп. Де які заводи вже збираються купувати кукурузу, або жито.

Поміжні в лісі. В маєтку князя Горчакова, що в радомисельському пов., за минулий август місяць було аж кілька лісових пожеж. Були дії, коли дим стояв такий великий, що геть застилав небо, як чорна хмара, надто коли горіли великі склади дров, розкидані по лісі. Кажуть, що дров агоріло на кількнадесять тисяч карб. Ці лісові пожежі в економічому чомусь не тухлили. Дякувати Богові, пройшли гарні дощі і пожежі поваляно. Були підозріння, що це підпалювали сусідні селяне, бо вони ніби то незадоволені в економічного управителя у князя Горчакова. Але

підозріння ні разу не подтвердились. (Од власн. кор.)

3 Поділля. Депутат по Думу, "Поділля" повідомляє, що 26 августа в г. Могоильові, в земській управі депутата Державної Думи Д. Чихачов прочитав доклад про минулу сесію третьої Державної Думи, про дальші її роботи та про те, як ставиться до її праці громадянство. Слухати доклад, айшлося чимало народу.

Темнота. 16 августа в одному селі, на Поділлі, де-кілякі дітвори взяли сірники і пішли під клюню варити сливи. Скоїлась пожежа і огонь швидко перейшов на сусідні будівлі; в одну мить геть згоріли хати і всі хазяїські будівлі, коні і весь новий хліб у трьох чоловіка.

В народі є таке повір'я, що "єдиний рятусак", аби вдержати огонь і черевати його без шкоди через хату—це треба голым бігати кругом хати з іконою в руках. І цього разу знайшлися такі, що хотіли цим способом спекатися лиха. Один заможний кругом своєї хати. Прибів він з іконою до хати свого сина, але тут, як чоловіка не було дома, вже невістка на очах у всього народу, що біг на пожежу, встигла оббігати кругом хати. Недалеко—так саме над дорогою, бігала кругом чужої хати "добра душа". Один освічений чоловік став її розпитувати:

— Це ви бігали голі з іконою кругом хати?
— А що ж, я.
— Навіщо? Так у церкві чути?
— Ні, молодіші говорили.
— Голово? з іконою?
— Ні, я по поясу.
— І вам не соромно було? Ми до ікон, як до святині, одагемося, а ви роздягаєтесь?!

— А що ж, як тривога. Треба. Кажуть, що помагало. (Под.)

3 Полтавщині. Епархіяльне древнєхранилище в Полтаві все збагачується на пікві пам'ятки минулої старовини. Недавно оце в лубенського манастиря й од лубенського протоєрея Богдановського надійшла чимала колекція золотого, срібного та шовкового шитва XVII—XVIII в.в.,—це ризи, епатрахілі, покривала і т. п. и. Звертає на себе увагу різ'ябий хрест з зорного дерева з написом навкружи, з якого видко, що його пожертвувано в 1646 році. (П. Г.)

3 Херсонщині. Дина росправи. Орендарь літнього театру пра громадьского зібрання в г. Олександрії д. Сорочкин незадоволений був, що друкар Фонберг требєє з його гроші за надруковані афіші. От він підтерг д. Фонберга, колий той вертався з театру додому, і вдарив його так, що перебив зовсім руку.

Краддіння. Віоці проти 30 августа в с. Олександрівці, аманьського пов., вкрадено дві пари коней. В одного селянина коні ваято од ясел, що були коло хати, а в другого—з конюшні. Це перша краддіння в Олександрівці, про які не чути було більш як 10 літ. (Од. П.)

Українці в Галичині.

"Холера" в Галичині. Останніми днями в Галичині було кілька випадків холери, що викликала між людьми великий неспокой, бо розійшлася чутка, що будиць це випадки холери.

Українські кооперативні товариства в Галичині.

Першими почали засновуватися найбільш поширені в Галичині товариства кредитові.

Репрезентантами лихварського кредиту в східній Галичині були і тепер є майже виключно євреї, вони то були й головними організаторами кооперативного кредиту.

Правда, основани євреями на законі з років 1854 і 1873 кредитові товариства довго мали—та й тепер подекуди мають—лиш форму кооперативну, а по суті своїй були товариствами професіональних лихварів—капіталістів. Доказом цього—факти засуду директорів таких товариств до тюрми за лихварство. Одне з останніх часами дух лихварства з єврейських товариств по троху уступає.

Другими організаторами кооперативного кредиту в східній Галичині були поляки.

В той час, коли євреї в своїй "кооперативній" діяльності керувалися лиш мотивами наживи, дбали про великий процент за позички і інші дракки з аятагаючого повичку селянина, поляки приточили до економічної організації ще й мотиви національно-політичного характеру. Організацією для українського населення кредиту, як і іншими організаціями економічними, поляки намагаються поставити те населення в економічному залежити від себе, щоб після піддати своїм національно-політичним стремлінням всі сторони життя українського селянина та підірвати в нього віру в свою власну силу і довіря до своєї власної інтелігенції.

В польських і єврейських кредитових товариствах, котрі мають свій осередок в східній Галичині, налічується по приблизним підрахункам до 200,000 членів по національності—українців.

Об'єднання такої маси українського населення в товариствах під руководством людей чужої національності з протилежними і ворожими українському рухові, національно-політичними стремліннями, було і те-

пер є дуже небезпечне для успішного самостійного розвою українського народу в Галичині, на всіх полях його національного життя. Це заставило ще давніше українську інтелігенцію ваятися до основування національних кредитових і інших економічних товариств, щоб чим шляхом покласти основи для економічного відродження свого народу і врятувати його з під чужого ідейного впливу і чужої економічної залежності.

Довго однак економічний рух український був кволим і майже непомітним в загальному економічному життю краю і тільки останніми роками набрав певної сили і значення.

Справоздання Краєвого Союзу ревізійного, центральної інституції українських товариств кооперативних, реєструють перше кредитове товариство "Віра" в Тисмениці, основане в 1878 році. За 20 років, від 1878 до 1898 справоздання показують всього 4 товариства в тим числі два кредитових, одно торговельне і одно промислово-торговельне. В протягу слідуючих 5 років, по 1893 рік включно, справоздання налічують всього 18 товариств.

Повільний вірст кредитових і інших товариств пояснюється з одного боку тим, що раніш бракувало людей, котрі розуміли б вагу цих організацій і ваялися б до їх основування, а з другого боку—відсутністю центральної української фінансової інституції, котра достарчувала б позивоним товариствам кредиту та ваялася б організацією товариств і доглядом над їх діяльністю.

В 1908 році засновалась саме така центральна інституція під назвою "Краєвий Союз Кредитовий" у Львові. Кредитовий Союз, крім уділювання позивок союзним товариствам, ваявся також їх організацією і ревізіями. З того часу рухів товариств пішов скорішим кроком, що можна забачити з цієї таблиці, яка дає по рокам число існуючих тепер товариств, котрі належать до союзу ревізійного.

В 1900 році 41 товариство
1901 . 47 .
1902 . 59 .
1903 . 69 .
1904 . 88 .

З 1904 року розпочав свою діяльність Краєвий Союз ревізійний, котрий перебрав від Союзу Кредитового ревізійні функції і одержав від нього в спадок 38 організованих товариств, в переважній своїй більшості кредитових. З кінцем 1908 року лічилося самих кредитових товариств 127, всі вони належать до Союзу Кредитового, як банку кооперативного. Всіх товариств належало в 1908 році до Союзу Кредитового 175, на загальне число членів—680.

Союз Кредитовий за 10 років свого існування розвивується в поважну фінансову інституцію, важливість якої для дрібних товариств кредитових, торговельних і промислових, яким союз достарчує кредиту,—невзвичайно велика.

Про сучасний стан союзу кредитового говорять оці цифри, ваяті з останнього звіту за 1908 рік. Власного капіталу мав союз кредитовий в 1908 році на паях 344,439 к. 10 с. і на фонді резервовім 15,947 к. 45 с. Вкладом до обороту було 1,489,474 к. 28 с. (стопа процента від вкладок 4 1/2%). Позивок було уділено 154 союзам товариствам векселів, на 5 і 5 1/2 проц.—1,531,238 к. 24, приватним особам і інституціям (15) векселів—336,195 к. 85 с. на 6 і 7 проц., парцеляційного кредиту було уділено 483,100 к. 81 с. на 6 і 7 проц. і позивок по довговим обов'язательствам було 82,565 к. на 6 і 7 проц. Загальний касовий оборот вивосив 25,579,517 к. 72 с. Касам позивоним і шадничим сист. Рейфайзена союз уділяв позивки на 1/2 проц. дешевше ніж іншим товариствам з огляду на те, що такі каси під патронатом виділу краєвого мають дешевий кредит, а саме 4 1/2 проц., щоб в цей спосіб поставити і свої каси сист. Рейфайзена в такі ж умови діяльності, як і патронатські.

Як бачимо, союз кредитовий обслужує, головним чином, союзні товариства і бере з них менший процент, ніж з приватних осіб і за кредит на парцеляції.

Торговельні товариства розвиваються в Галичині млявіше, як кредитові. Причин цьому багато: відсутність необхідного контингенту до свідчених в торгівлі людей; відсутність оборотних грошей; непевність торговельних підприємств, з огляду на страшну конкуренцію в цій області, населення не свідоме своєї сили споживачів і не може скласти постійного контингенту покуців для торговельних товариств.

Перше поважніше товариське торговельне підприємство основалось 1883 року під назвою "Народна торговля", у Львові. "Народна торговля" поставила своїм завданням націоналізувати торгівлю в краю і на першій порі допомагала основанню і розвитку переважно приватних крамиць. Осганніми роками "Народна торговля" ваялася до пропаганди товариських крамиць системи Рюддєля. Пропатандя дала певні наслідки і тепер налічується скілька десятків товариських крамиць; часть їх належить до "Народної торгівлі", як союзу торговельного. Союзам торговельним стала "Н. Т." в 1907 р., змінивши відповідно свій статут. Віжучо цього року "Н. Т." святкувала свій 25 літній юбілей.

Становище "Н. Т." з кінцем 1908 року було таке: членів 1200, 19 склади в найбільших містах Східної Галичини, шість власних домів, 117 осіб персоналу.

Власного капіталу на паях 147,624 к. 15 с. і фонді резервовім 43,928 к. 91 с. Вкладом на опадність було 805,477 к. 88 с., фонду пенсійного 19,274 к. 01 с., вартість власних домів вивосила 356,717 к. 36 с., чистий зиск від операцій 18,086 к. 97 с., загальний касовий оборот 8,141,214 к. 28 с. Приватних і спілкових крамиць, що брали в "Нар. Торг." крами, було в 1908 р.—826 (за маленькими винятками—але українські), дстали вони оцусу 53,287 к. 60 с. Реєстрованих товариських крамиць належало до "Н. Т." в 1908 р. 6, нині буде їх коло 20.

Третій рік товариства, що останніми часами невзначай ширяться, це товариства молочарські.

В горах і на підгір'ю дуже поширена годівля худоби і свиней. Дохід від скотарства становить в бюджеті селянина найголовніше місце. Найбільше селяне держать коров. Організувати перерібку і збут молочних продуктів і чим побільшити доходи селянина та вивозити його з паури посередників і лихварів—це завдання молочарських спілок.

Центром молочарського руху є місто Стрий. Там з 1907 року працює тов. "Краєвий союз господарсько-молочарський в Стрию". Союз засновує молочарські товариства, обслужує їх, організує збут масла.

З кінцем 1908 року належало до союзу молочарських товариств і інституції 26 на загальне число 116 членів. Тепер союз налічує більше 40 молочарських товариств.

В 1908 році мав союз 7 власних склепів в багатьох місцевостях краю і виплатив за маслом самим товариствам молочарським 116,218 к. 54 с. Загальний касовий оборот був 1,088,686 к. 6 с.

Ми коротко спинились на розвитку окремих найголовніших родів економічних товариств і їх союзів. Тепер дамо загальний начерч сучасного становлення українських товариств економічних на підставі статистичного звіту "Краєвого союзу ревізійного" у Львові, за 1908 рік.

Краєвий союз ревізійний, оснований в кінцем 1903 року, є товариство що має право робити судові ревізії зареєстрованих товариств.

Перебравши в 1904 році від союзу кредитового функції догляду за товариствами і ревізії їх діяльності, союз ревізійний розпочав видавничтво місячника "Економіст", присвяченого справам кооперації і господарства, а в 1909 року видає популярну кооперативну газету "Самопоміч".

Кожного року союз ревізійний видає статистичні звіти з розвою і діяльності союзних товариств.

Розвій товариств під союзов ревізійним по рокам на підставі перегаду спільних білянів і оборотів союзних товариств, приложеному до звіту

В 1898 році 18 товариств.
1899 . 23 .

Між ними на цю хворобу умерло 2 чоловіки в Стрию, 1—в Раві руській і 1—у Львові. Бактеріологічні дослідження показали, що це були випадки не холери азіатської, але звичайної холери, у Львові, наприклад, досить росповсюдженої.

Холера у Києві.

1 септября привезено в Олександрівську лікарню з Вібківського бульвару д-ку Андрусович, що захворів на холеру. Це вже 9-й випадок слабости на холеру з того часу, як в Києві почалася холерна пошестя. Крім того, 1 септября привезено в Олександрівську лікарню 10 слабих на гастроентерит.

В справі боротьби з холерою на Київщині мають на думці організувати кілька нових санітарних турків, видавати відповідні відозви, читати лекції і т. ин.

Д-р Любінський зробив бактеріологічний аналіз води в Дніпра та в тих ставків, що на полях орошення. В дніпровій воді не знайдено холерних вібріонів, а в ставковій були бактерії, схожі на холерні.

Економічне життя України.

Занепад одеського вивозу. З відомостей, надрукованих в одеських часописах, видно, що минулого року помічався дальший занепад вивозу через одеський порт. Року 1908 року з Одеси вивезено 131.270 пуд. риби проти 159 тис. у 1907 р., 112 тис. у 1906 р., 285 тис. у 1905 р. А 281 тис. у 1904 р. Таким чином, за останніх 5 років вивіз риби зменшився більше ніж удвоє. Окрім того, вивезено було всякої ікри—74.349 пуд. Риба вивозилася, головним чином, на Балканський півострів, а там у Турцію, Болгарію й Румунію.

Тютюну в 1908 р. через Одесу також вивезено було дуже мало: 16 тис. пуд. тютюну в папухах і коло 50 мил. штук сигарок. Істотні речі вивозилися з Одеси також у незначній кількості. Вивозилися коров'яче масло, сир, сало, а окрім того—шкурки, вироблені й сирови. Вивіз шкур зменшився до 17.200 пуд. проти 36 тис. пуд. у 1907 і 53 тис. у 1906 р. З Одеси шкурки вивозилися головним чином на Балканський півострів, а також у Германію й Англію. Одночасно з занепадом вивозу помічався зріст ввозу закордонних шкур у Росію.

Вивіз мінерального масла останніми часами систематично зменшується. Російська нафтова промисловість у минулому році була ще під впливом подій 1906 року. Вивіз худоби й птиці в 1908 р. був значно менший, ніж за попередніх років. Особливо зменшився вивіз волів та овець. Останнє з'ясується систематичним занепадом вівчарства на Україні. Головним ринком для вивозу худоби з Одеси була Турція. Воли йшли головним чином у Мальту, коні—в Константинополь для потреб турецького війська, вівці—таким у Константинополь і Марсель, кури—здебільшого у Марсель і почасти в Англію й Єгипет.

Вивіз лісу з Одеси трохи зріс у 1908 р. в порівнянні з попереднім. Вивезено було 4.406.600 пудів лісу й клепок проти 4.355.000 пуд. у попередньому році. Зріст вивозу лісу з'ясується тим, що українська лісна торгівля в минулому році перенесла тяжкий кризис, наслідком чого

було зменшення цін на ліс на 8—16 проц., тому нашого лісу й вивезено трохи більше за кордон. Український ліс знаходився на англійських ринках багатьох покупців, бо продавася дешевіше інших. Окрім Англії, наш ліс вивозився ще в Турцію, Єгипет, Бельгію, Францію, Германію та інші держави. Ліс приставлявся в Одесу з Кременчуга, Черкаса, Проскурова, Кам'янця-Подільського й навіть з дальших пунктів до Полтави й Курська.

З життя „Просвіти“.

Сьогодні, в 7 1/2 година вчереці збори видавничої комісії товариства „Просвіти“.

Голова комісії прохав членів неодмінно прийти на збори.

За кордоном.

Залізнодорожний король Гаріман.

Помер американський залізнодорожний король Гаріман, один з найбагатіших представників Нью-Йоркського мільярдерського кола. Гаріман останніми часами слабував, і біржа під впливом звісток про його злорова'ть до скакала вгору, то страшенно занепадала. Трівго біржі вгамувалася тільки тоді, коли за день до смерті залізнодорожного короля Пірпонт Морган заявив на зібранні банкірів, що коли Гаріман помер, то він почне скупувати залізні дорожні акції й тим не дасть їм упасти в ціні. Обіцянка Моргана була цілком бальзамом для біржі, й вона зараз заспокоїлася.

Гаріман постановив собі розвинути промислово-економічне життя менш культурних західних штатів. Для цього він там збудував силу залізниць. Йому одному належить 65 тис. миль залізниць в Америці. Окрім того, Гаріман брав дуже близьку участь у справах 41 акціонерного товариства. Серед інших американських мільярдерів Гаріман визначався солідністю в веденні своїх справ. Відомі випадки, коли акціонерні товариства, членом яких Гаріман був, хотіли вивести акціонерам збільшений дивіденд, а Гаріман виступав за своїм „вето“, вимагаючи, щоб лишок прибутку було однесено до запасного капіталу.

Літом цього року Гаріман лічився в одному з австрійських курортів. Раптом він одержав звістку од свого вірного управителя, що гурток мільярдерів-конкурентів, користуючись з того, що Гарімана нема в Нью-Йорку, намістило підносити ціни на акції його підприємств, щоб потім несподіванно викликати крах. Ця біржева махінація загрожувала всьому добробуту Гарімана, й він, не зважаючи на недугу, кинув курорт і поїхав додому. Через кілька днів після повертуту додому Гаріман помер. Щоб не викликати паніки на біржі, родичі Гарімана пусkaliся на всякі хитролі. Лікарі йшли в дім під видом візитерів, лікарства приносили потай, раз-у-раз слабого Гарімана виводили в сад і показували його репортерам. У такі дні на біржі було цілком спокійно.

ТЕЛЕГРАМИ

(та останні вісті з газет).

Діяльність уряду та адміністрації.

ПЕТЕРБУРГ. 1. Синод циркулярно звелів ректорам духовних семінарій організувати духовні розмови вчителів з семінаристами. Синод

пропонує такі розмови впоряджати двічі на тиждень і особливо радить про амор пвовно обмірковувати думки гр. Толстого.

2-го септября повинно відбутись засідання фінляндського сейму, на якому буде обмірковуватись запитання про політичний стан Фінляндії.

Є чутка, що Саблера буде призначено на посаду товариша обер-прокурора синоду замість Роговича.

ВАРШАВА. 1. За газетну статю редактора Шаявського адміністрація посадила в тюрму на три місяці.

Парламентські відгуки.

ПЕТЕРБУРГ. 1. Перше засідання думського президіума відбудеться 12 септября; засідання бюджетної комісії—10 септября.

Міністр юстиції Щегловитов подав до Думи законопроект про зменшення пену для присяжних асоціателів та про поширення їхніх прав.

З роспису міністерства внутрішніх справ з 96 мільйонів „заборонировано“ 85 мільйонів. Таємних видалків коло трьох мильйонів, на удержання тих, що під доглядом поліції,—асігновано два мильйони, на поліцію 51 мильйон, на стражників 25 мильйонів.

Міністерство внутрішніх справ в поясоженнях, з приводу поданих до Думи росписів одкидає побажання Думи про скасування кавіського та степового генерал-губернаторств. Могиливано відмову тим, що скасування генерал-губернаторств дуже небезпечне і може зменшити в країні власть.

З приводу побажання про реформу цензури міністерство заявляє, що новий закон про пресу буде подано в 1909 році; з приводу побажання, про скасування охорон—мовчать.

Судові справи.

ВЕРХНЕДНІПРОВСЬК. 2. Окружний суд, розглядаючи справу про акціонот в маєткові поміщиці Варениціной, присудив до тюрми на 8 місяців 42, та на 2 місяці—п'ятьох.

З'їзд.

СКОПИН. 2. Відкрився перший з'їзд народних вчителів. З'їздалося більше сотні представників. Намічено плян переходу з трохрічного до чотирьохлітнього курсу навчання. З'їзд триватиме 4 дні.

Напад та вбивства.

СИМФЕРОПОЛЬ. 2. В с. Воїнци, перекопського повіту, вбито з метою грабунку монополющика. Вбивці втекли.

СМІЛА. 1. Сьогодні в Білозер'ї, в околицях города, серед двох вбито з метою грабунку двох старих Тарнавських. Пограбовано 15 карб. Вбивців—молодих парубків селян, заарештовано.

ОДЕСА. 1. Вночі вбито з метою грабунку хазяїна великої майстерні меблів Скєменського. Грабниками втекли.

ПЕТЕРБУРГ. 1. П'яний козак, розлютований на дітей, що його дратували, почав ганятись за ними з шаблюкою. Укочувивши у двір арешт-ного дому, він тяжко поранив вахмістра, розрубав плече трьохлітньому синові помітника начальника тюрми, зарубав арештанта й поранив вартового та прахука. Тільки тоді почастило одібрати в нього зброю.

Арешт.

ВАРШАВА. 2. Викрито таємну

„пробиру палату“, що набивала пробиру на підібровних під золото та срібло металевих річках. Забрано 56 штемцелів. Заарештовано 20 душ.

Пожежа.

ОЛЕКСАНДРІЙ (Катеринославський). 2. В селі Гуляй-Поле згоріло 23 оселі. Збитків вогнем зроблено на 35.000 карб. Щоб допомогти погорільцям Кривого-Рогу та Гуляй-Поля 9 септября відбудуться надзвичайні земські збори.

Хлібна кампанія.

ОДЕСА. 2. Підчас перебування в Одесі, міністр доріг детально ознайомився з порядками, що стосуються хлібного експорту, щоб а'ясувати, наскільки місцевий відділ південно-західних залізниць підготовлений до майбутньої хлібної кампанії. Міністр, вкупі з членами анкетної комісії, оглянув Хлібний Городок на Заставі, елеватори на Пересипу, товарну станцію, порт та роботи, що там провадяться в справі експорту хліба. 1-го септября, увечері, міністр на пароході „Румянец“ виїхав до Києва.

Ріжні звістини.

ХАРБИН. 2. Організують торговельну експедицію до Монголії, щоб студіювати там умови заготовок вовни.

ПЕТЕРБУРГ. 1. „Земщина“ повідомляє з певних джерел, ніби в 1910 році відбудеться духовний собор.

Ухвалено повернути батькам тих дітей, що їх було забрано від юанитів, але під тою умовою, що батьки вже знову не віддадуть їх юанитам.

До Франції виїхала комісія що має оглянути купленого діржабиля „Клеманбайрд“ та аероплани.

За кордоном.

ЛОЗАНА. 2. Сюзвий суд зробив постанову видати, згідно до пропозиції російської місії, російського підданця Віктора Васильова, що сидить тепер в Женевській тюрмі. Васильова обвинувачують в тому, що він брав участь в пограбуванні банка.

ТАНЖЕР. 2. Султан дав 29 августа аудієнцію консулам. Гальяр протеста колективну ноту, в якій висловлено протест проти жорстокого поводження з браннями—прибічниками Роги. Мулай Гафід відповів, що він не має на думці вживати нових кар, на зразок тих, які перетерпіли прихильники Роги.

ХРИСТІЯНІЯ. 2. Тяжко ослаб відомий європейський письменник Бьєрзон.

ПЕТЕРБУРГ. 1. Кук має позивати Пірі за наклеп.

Америка поділилась на „куксистів“ та „спіристів“. Обидві партії так спекулюють проміж себе, що наслідком суперечок часто буває суд між прихильниками Кука та Пірі.

ВІДЕНЬ. 2. В осередку Відня була кривава сутичка між чехами та німцями. Поліція заарештувала силу людей.

Виконавчий комітет польських леводів висловив довіря та подяку представнику народньої партії Станіславському за його боротьбу проти централістів та напрямком кабінета Вієрста. Революційного комітета, між иним, визнає, що роз'яснення галицької справи повинно бути таке, щоб українській людності Галичини було надано право вільного розвитку та

контролю над земською політикою шляхом відповідного представництва в сеймі.

Література, наука, умілість і техніка.

— Нова книжка. У Львові вийшла книжка Габрієля Моно: „Метод в історії“ в перекладі Миколи Залізняка. Праця ця друкувалася в журналі „Наша Школа“ і оце вийшла відбитком.

— Видавництво „Лан“ випустило нову книжку з малюнками: Р. Кіплін.—Казки, переклав Юр. Сірий.

З театральних згадок.

У той час, коли всю Росію захопив визвольний рух, і все громадянство прислухалося до голосу 1-ої Державної Думи, а селяне сподівалися від неї „землі“, українська труппа під орудою д. С. пробувала в г. Холмі, люблинської губ.

Якщо можна було сподіватись зборів в цей час, себто в літку 1906 р., коли город з 9 година вечора вміряв,—світло гасилося, крамниці замикалися, на вулицях ні одного обивателя—ховалося все, ніби ті горобці від шуки. Ми вже й беніфеіси лаштували й „дві пісеп“ в один вечір ставили, а зборів не було тай не було.

Місцева поліція, дивлячись на наше бідуняння, якось прихильно ставилася до нас: не питала цензурованих примірників, на „Невольника“ дала старі шаблі десятицьких, і т. ин.

Одного разу, після вистави, мало не всю труппу закликав до себе на вечерю начальник „земской стражи“...

Після „гарячої піци“ розійшлися наші хлопці... почалася промова... Почав промову й начальник. Звів на те він П, щоб ми поїхали в село, за 12 верст від Холму і там для народу виставили неодмінно „Наталку Полтавку“. Видатки, навіть збор забезпечений. Усі ми згодилися народові послужити й на радіогах утнули знаменнвту „згоду“.

На другий день вранці передовий з двома революєрами в руді й начальниє з одним іхали лісом в село Ж, щоб знати там театральну залу для вистави на 5.000 народу (така сила збиралася в неділю з різних сел на якусь-то раду).

Огледівши клуні, повітки, яких ніхто не дозволив під „кумедію“ (таї вельнички вони були), передовий наш аудинив своє око на високому горбочкові. Вся в вербах та садку вишневому, хатка біла, невельчка ніби усміхалася тому передовому. Живі-сенька хата „Терпелихи“. Тут і колодязь з журавлем. І стоїть вона на роздоріжжі. Широкий шлях пішов геть тобі на низину. І дати може він прагунок не одній гасці глядачів.

І от агодилися грати просто під небом, на манір грецького стародавнього театру.

У неділю вранці приїхали артисти в с. Ж. Народу сила. Коло хати—театру, на шляху, як на ярмарковій. Актори гримуються. Пани а'їдаються, сідають на лавах, на дингликах. Усе чин-чином йде. Перший дзвоник.

за 1908 р., представляється так: В 1904 році було 84 спілок 44.124 членів.

Всі 227 товариств поділено в статистичному звіті за 1908 рік на дві групи—хліборобські і системи Шульца з Деліч. На жаль в звіті не знаходимо пояснення цієї класифікації товариств, бо це-ж самі товариства в і часті звіту, що вийшов з початком року, діляться на товариства сист. Райфайзена і сист. Шульца з Деліч і до першої категорії залічено 21 кредитових товариств на статутах райфайзеновських спілок, а решту прилічено до категорії шульце-делічевських товариств. Тепер до хліборобських товариств залічено 127 товариств, а решту 100 товариств названо товариствами сист. Шульца з Деліч.

Після свого сесідку товариства розмишлєні: На селах і малих містах. 119 В містах і містечках з осітком сусуду повітового в тих числі у Львові 108

Цей момент—розмишлення товариств по поселенням—ваго за основу для їх класифікації. Проте так в одній, як і в другій групі знаходимо товариства, котрі мають однакові статути і ні в чім не різняться між собою по своєму устрою і діяльності. Не можна сказати, щоб прикмету для класифікації товариств було вбрано влучно. Коли назва „хліборобські“ має означати, що данна група товариств обслуговує лиш хліборобсьє населення, то це буде не вірно, бо сільські товариства, названі хліборобськими, налічують серед своїх членів 13,2 проц. не хліборобів, а знову товариства, названі шульце-делічевськими, числять серед своїх членів 72,1 проц. селян. От же по складу членів обидві групи товариств є селянськими, хліборобськими. Справа класифікації кооперативних товариств, річ доволі важка, бо тут мусять брати на увагу і внутрішній устрій товариства, і територію, на яку шириться діяльність товариства, і характер діяльності, і характер поруки, і висоту півв, і багато інших ознак. Тільки сума цих ознак може дати певну підставу, щоб залічити товари-

ство до одного чи другого типу асоціації, виробленого практикою західно-європейського кооперативного руху.

Для характеристики українських товариств кооперативних можна лиш зазначити, що на загальне число 227 товариств було 115 товариств (з обох груп) основаних на статутах так званого „Русского Народного Дому“. Це статут універсального кооператива, котрий по своєму устрою, поминаючи деякі нестачі, відповідає принципам і ідеї кооперації, 21 товариство організовано на статутах сист. Райфайзена, а решта—91 товариство на статутах, про котрі сказано в звіті, що вони видані від 1873 до 1899 року. Який внутрішній устрій мають ці 91 товариство—в звіті неговорять ся. А що все це переважно кредитові товариства, котрі мають осідок включно по містах і оперують на великій території—то їх можна причисляти до типу шульце-делічевських товариств.

По ролу діяльності сільські товариства (будемо для більшшої ясности називати так товариства хліборобські) діляться так:

Кредитових	86
Товарельних	19
Молочарських	9
О рїжних задачах	13
Разом	127

Як бачимо, на загальне число всіх 127 сільських товариств кредитових припадає найбільше 67,8 проц.

Товариства з ріжними завданнями це ті, що побіч уділювання кредиту, з чого звичайно розпочинає свою діяльність переважна частия товариств, відкрили ще й інші відділи, напр. торговельний, виріб дахів, вок і инш., або характер діяльності котрих такий ріжноманітний, що взагалі не зручно занести його до якоїсь рубрики.

В числі товариств з осідком в містах і містечках (названі шульце-делічевськими) кредитових товариств ще більше, до 79 проц.

На загальне число 100 товариств з цієї групи було:

Кредитових	79
Промислових	14
Товарельних	2

Промислово-торговельні .	3
О рїжних задачах	2
Разом	100

До промислових товариств (14) прилічено між иним всі ті товариства, які побіч уділювання кредиту, або ведення торгівлі, або виробу якихось річей ставлять своїм завданням будову власних домів; котрі служили б осередками культурно-просвітних і економічних інституцій національних в спольчених містах. З огляду на загастренність національних відносин між українцями і поляками і відсутности серед української людности в містах осіб—які мали б в центрах міст будивки, пристосовані до цілей торгівлі, промислу і т. и., будова українськими товариствами власних будинок є необхідною потребою. Дуже часто на переході в засновання якогось українського товариства стоїть іменно ця обставина, що для нього нема підходящого помешання, а поляки і жиди не дуже хочоче, або й зовсім не хочоче наймають свої будинки під українські інституції.

Багато дають до характеристики українських кооперативних товариств цифри про соціальний склад членів.

членів селян було 66571 або 74,93%	
Робітників	332 „ 0,37
Купців, ремісн. і промислов.	4783 „ 5,38
Свідчеників	3361 „ 3,78
Урядовців і умовно працюючих	3773 „ 4,25
Учителів	1791 „ 2,02
Власників посілости	1355 „ 1,53
Капіталістів	121 „ 0,13
Громад	17 „ 0,02
Братств церков.	458 „ 0,52
Товариств	639 „ 0,72
Иных	5641 „ 0,35
Разом	88.842 „ 100%

Висота поруки і розміри півв найбільше характеризують кооперативні товариства з того боку, на скільки вони приступні для найбільших верств населення та наскільки вони перейняті духом взаємної помічі і товариської солідарности—цими головними підставами кооперації.

Що до поруки, то товариства діляться так:

1 разова 14 товариств	
2 „ 51 „	

3 разова 34 товариства	
4 „ 9 „	
5 „ 58 „	
10 „ 16 „	
20 „ 5 „	
25 „ 1 „	
100 „ 1 „	
Необмежена 38	
Разом	227 товариств

Як бачимо, обережність в поруці дуже велика особливо коли сопоставити висоту поруки з незвичайно малою сумою одного пая в усіх товариствах, виключаючи кількох.

Пая в 1 кор. мало 2 товариства	
„ 2 „ „ 1 „	
„ 3 „ „ 1 „	
„ 5 „ „ 129 „	
„ 10 „ „ 54 „	
„ 25 „ „ 4 „	
„ 30 „ „ 2 „	
„ 40 „ „ 8 „	
„ 50 „ „ 10 „	
„ 100 „ „ 2 „	
„ 200 „ „ 1 „	
Від 10 до 50 „ „ 1 „	
„ 10 „ 800 „ „ 1 „	
„ 10 „ 2000 „ „ 1 „	
„ 40 „ 100 „ „ 2 „	
Разом	227 товариств

Цим ми й закінчимо характеристику українських кооперативних товариств.

Не спиняючись докладно на окремих позиціях балансowego стану товариств наведемо лиш деякі цифри.

З днем 31 грудня 1908 року 227 товариств, що належали до краєвого союзу ревізійного, мали: пайв 2.936.486 к. 51 с., фонду резервового 670.574 к. 23 с., вкладок до обороту 16.839.568 к. 45 с., позачок затигли на 7.744.027 к. 05 с.; позачок уділили: на векселі 9.449.903 к. 13 с., на скрипти—12.789.614 к. 19 с. Недвижимостей мали товариства на 3.145.965 к. 92 с. Кошти адміністрації вносили 804.213 к. 98 с., на добродійні цілі уділено 46.455 к. 18 с. Оборот товаровий в некредитових товариствах вносив 6.091.893 к. 45 с. Загальний касовий оборот всіх товариств вносив 123.405.741 к. 87 с., чистого висту мали товариства 268.118 к. 41 с. Власний маєток товариств, пай фонд резервовий вносив 3.607.060 к. 74 с., або 12,79 проц. лішого оборотного капіталу. Відношення власного маєтку до чужих капіталів маєсьє як 1: 6.80.

Капітал оборотовий: пай, фонд резервовий, вкладики і позички вносив 28.190.656 к. 24 с.

Стопа процентова від усіх позичок була від 5 1/2 до 9 проц. Найбільше уділялось позичок на 7 і 8 проц.

Стопа процентова від вкладок—4 до 7 1/2 проц.

Дивіденд на пай був від 3 до 10 проц., 5 проц. дивіденди уділило 67 товариств, 6 проц.—34 товариства.

Ціком не уділило дивідендів 102 товариства.

Ми в коротких рисах ознайомились з характером і сучасним станом українських кооперативних товариств в Галичині.

Творють вони досить поважну національну організацію економічну, оперту на самодіяльности і самопомочі широких мас народу. Не треба при цьому забувати, що крім 227 товариств

Другий Оркестр на шість персон перед рампою імпровізованою (виняєний пліт перед Наталинною хатою) заграв "перидіоного маршу". Третій — увертюра. З'явилася "Наталинка". Про співала "віють вітри", почала монолога. В народі пройшов, як вітер, якийсь до лемонт. Донеслося тільки: "Чом не по польську, а по хлопську" — з одного боку, а з другого уквільні голоси "ото ж і добре, що по нашому, по українському". Підвієся начальник, грізно глянув народові в вічі — і все стихло. Вийшов з-за хати "Возний", розказав про свою любов до "Наталини", за лаштування заспівав "Вибірний", "ліда рудого" і в'явився. Селяне заворошилися. Грому небесного, що звеніла грімів з неба, не можна було так злякатися, як всі пани, начальство й заразом з ними актори очмаріли. Увесь народ, уся громада, як один, підняли вгору кулачки, гаркує: "землі нам, сякі-такі, а не кумеді! Землі-і-і!" І посунула вся ця сила людю на перші ряди до рамп імпровізованого театру. Пани, паночки, панки, полупанки, зачувши такий вибух гарматний, підобрали поли, заверещали, металулися вrostі, хто куди бачив. Начальник витяг браунінга, але громада несамовито галасувала "землі-і!" Актори за хату, на підводи та в гримах, в убраннях "Наталині" подалися на втьокі з села, озирнувшись на всі боки. Не знаю, на чім би все це окінчилося, тільки як вдарило дощ (після гучного галасу набігли хмари), як почнеться грім та блискавка. І запал селян втихомарився, а ми, актори, ідемо, та ідемо. Дощ як з відра. Намазані, мокрі, як хлющ, в париках приїхали ми до Холму в бутаторської одежі, а свою залишили в "Наталинній хаті". Розказував нам згодом начальник, що коли б не дощ та грім — погано б було воєн "народникам".

Через кілька день після цієї оказії в люблинських "Відомостях" була кореспонденція з села Ж. приблизно така: "16 юніа в с. Ж. соторялася народній спектакль української труппи г. С. Шла в'ячно юна "Наталинка". Дай Бог, чтобы почин труппи г. С. нашелъ послѣдователей; насажденіе полезнаго и разумнаго в'я нашихъ селлахъ такъ рѣдко и желательна. Спектакль прошель, какъ говорять, безъ сучка и задоринки. Отыгры артистовъ всѣ быди в восторгѣ".

А. Володський.

1909 р. 22 августа. С. Соснівка.

Театр і музика

— Труппа Д. Гайдамаки та О. Суслова, як пише "Ж. і Ис.", бере в Ростоівно-Долу по 600 карб. бо-спектакля. Труппа граіме там до 12 сентября.

Лист до редакції.

Вельмишановний Пана Редакторе!
Дозвольте через Вашу шановну часопісь одповісти на листи "Української Хати" і дд. Богацького, Олеса, Шаповала, Будаєка, Сірого та Чупринки, надруковані в 197 числі "Ради".

1) Приступаючи до впорядкування "Літературного річника українських і польських авторів", ми звернулися до редакції "Укр. Хати" з проханням дати нам тільки адреси українських письменників, щоб розіслати їм записки про участь в "Річникові", говорили про план і про мету видання і ні в якому разі не збиралась запрошувати ні редакції "Укр. Хати", ні П редактора бути "контролерами" (?) у нашому виданні, яке ми ровпочали сами і за яке сама ми відповідаємо, як морально, так і матеріально, і ніякої умови у нас з ними з цього приводу не було. Це ясно видно з слів самої ж редакції "Укр. Хати": "Коллі більша частина запрошених авторів надіслала свої твори до редакції "Укр. Хати", гурток письменників, з числа запрошених до участі в збірнику, уповноважив з свого гурту дд. Богацького і Шаповала". Але: "На таку колективну (?) постанову українських письменників (?), обявлену офіційно д. Лігоцького редакцією "Укр. Хати", д. Т. Михальського і д. Лігоцького тепер вже не пристали".

Само собою зрозуміло, що хоч і колективна постава письменників, але яких твори у "Річникові" зовсім не друкуються (за винятком д. Чупринки, твори якого вже були надруковані) для нас ніякого значення не мала і ніяких прав ні д. Шаповалові ні д. Богацькому не давала, а од інших (16-ти) авторів, які беруть участь своїми творами в нашому "Річникові", уповноваження вони не мали; помінаючи вже те, що ні д. Богацького, ні д. Шаповала і д. Скрипника ми не вважали такими авторітетами і знавцями, яких присутність і участь в нашій редакції була б доконче бажаною і потрібною.

2) Ми ніяк не можемо зрозуміти, чому редакція "Укр. Хати" і вище загадав добр. письменники не репрезентували свого уповноваження тоді, як почали ми збирати матеріали, а мовчали в протязі 2-х місяців, аж доки: більша частина запрошених авторів надіслала свої твори... і заявили нам "офіційно" про це тоді, ко-

ли у нас були зібрані всі матеріали і збірник був вже зредакований!
А про свою одмову брати участь в збірникові заявили тоді, коли майже увесь збірник видрукований (через кілька днів збірник поступить в продаж) і налево знаючи, що твори їх (крім д. Чупринки) в "Літ. Річникові" зовсім не друкуються і не будуть друковатися через причини, зазначені в нашому попередньому листі ("Рада" ч. 195).

3) При всьому нашому бажанні ми не можемо повернути верші д. Будаєка, бо ні од його особисто, ні по пошти редакція "Річника" їх не одержувала і у нас їх немає. При чому, уважаємо за потрібне зауважити, що в тому списку, по котрому редакція "Укр. Хати" обявлялась розіслати записки авторам, ні д. Будаєка, ні д. Сірого зовсім не було і ми про їх нічого не знали і не чули.

4) Просимо сповістити, скільки було витрачено грошей (видатків) на розсилку запрошень, і або когось прислати по їх, або вказати, кому, чи куди їх передати. До речі, од уплати їх наша редакція ніколи не одмовлялась і дивується, на віщо треба було вилучувати в цю справу читачів. Також вважаємо не коректним і не тактичним з боку ред. "Укр. Хати" розголошувати в пресі цілком приватну і особисту розмову про Сіньського.

5) Що ж торкається образливого оклика про ідейність дд. Михальського і Лігоцького і в'яного (?) збірника, ми вважаємо розмову з цього приводу зайвою і забгання наперед та залявання в чужу душу не вартим людської гідності, а краще познайомлюємо читачів з тими ідейними завданнями і метою, з якою ми приступили до видання "Літературного Річника українських і польських авторів", які ясно висловили в передмові до збірника од редакції.

Редакція "Літературного Річника українських і польських авторів".

Р. С. Що ж торкається списку розбітництва в журналі "Przegląd Krajowy", то вона вийшла дуже невдачною, бо я справді був співробітником "Prz. Kraj." і перестав ним бути 4 липня цього року, про це сповіщає і сама редакція "Prz. Krajow." в 5 числі.

Т. Михальський.
Од редакції. Цим листом кінчаємо обмін листів між редакцією "Української Хати" і д. Михальським, пишучи за собою право висловитися з цього приводу в одному з найближчих номерів "Ради".

ДО ПИСИ.

(Од власних кореспондентів).

ВІННИЦЯ (на Поділлі). Майже від самої австрійської границі, яких небудь 300 верст. Поділля переїхавшись великим шляхом, обсаженым з обох боків в два ряди липами. Цей шлях йде через Кам'янець, Проскурів, Летишів, Липів, Вінницю, Немарів, Брацлав, Тульчин, Гайсин і звідділь повертає на Київщину. Колись по йому тягнулись безкраї думальські валки, "робили рельси" між Тульчином та Літвином балагуди, але проклали через наш край південно-західну залізницю, і "Липки", так зветься тут цей шлях, почали глухнути. Стало менше подорожніх, пішли чутки про розбої. І разом з цим почала занепадати одна з найкращих доріг на Україні. Ваорі, зми, попровалоівані мости, а в долинах в'яче болото. Липи, засажені за часів Катерини кріпаками, вирости роскішні, бо поєдали їх добре своїм потом та кровію кріпаки—діди. А вільні вуки нацать цю роскіш, що 25 проц. цих дерев громадського майна порубано і покладено. Ніхто за шляхом не доглядая, ніхто не підсажує молодих деревець, а навпаки, як і найдеться яка спасенна душа та посадить де деревце, так неодмінно якась лиха людина зламає його, або зірже, або шкуру обдерє і воно сохне. Просто сум душу обгортає, коли дивитися на таке варварство. От же в Германії, Бельгії, Швеції та по инш. країнах найменшу дорогу обсажують і як всі дбають, щоб дерево росло, як поводяться з ним. І в нас догляд за таким шляхом, як наприклад, подільські "Липки", повинен стати громадським. Во через якийсь короткий час марно згине одна з найкультурніших спадщин подільської старовини.

С. ГУЛАЙ-ПОЛЕ, олександр. повіту, (на Катеринославщині). 27 августа у нашому селі околєлась страшенна пожажа. Згоріло 23 двори. 23 битків нароблено приблизно до 20 тисяч. У огні загинуло багато свиней та птиці і загинув один кінь, другий дуже поїкся живий. Окрім скотини погоріло багато хліба та иншого майна. Пожежа скоїлась якраз опівдні, коли лютувала страшенна буря. Куряву неувало такою, що й світу божего не видно було. Зпочатку загорілась в одного селянина солома, а далі уже бурєю стало нести жар геть і далше. Коли огонь дійшов до ярмаркового майдану—думали він далше не піде, але його перекинуло й на другий бік площі. Огонь так хутко переходив з будівлі на будівлю, що люде ледве встигали втікати з хати. Тшатти не можна було й думати, бо повітря було таке палке, що од його займалась

одежа на людях. Тільки через те, що вітер вів упоперек села, огонь спалив 23 двори; коли б же був инший, тоді б загинуло половина села.

М. НЕМИРІВ (на Поділлі). Ще літ десять тою Немірів був таким самим вапівнілим акутком, як і більшість містечок Поділля. Відривався він од инших міст єдиною тоді на все Поділля (крім Кам'янця) гимназією. Сіро тягнулось в цій гимназії життя учнів, як і в самому містечку. Одриване од світу, за 60 верств від залізниці, містечко жило своїм нудним життям. Учні знали вень тільки обридлі учебники, та вночі "вскія похожденія". Але положили під містечком залізницю, через рік воно ожгло, почало розвиватися його економічне а з ним громадське життя. Прибули нові люди, привезли свіжі думки. Прокинулось від сну і немірівки, почали гуртуватися. Виявилось і живучість українського духу. Заснувався гурток переважно з молоді (були й старі). Почалась робота з гарячими свіжими силами. Гарва, енергічна робота. За кілька місяців з'явилась українська бібліотека, книжок на 300. Читачів було до 200. Траплялись такі дні, що в бібліотеки не було ні одної книжки, всі вони були на руках у читачів. Не треба забувати, що це було за покійного фон-Плєве. Так тяглося зо три роки і за цей час немірівський гурток успів прибудити значну аудиторію між селянами околиці. Свідомість де-яких сил а околиць Немірова в українських справах, що виявилась за останні часи—це наслідок роботи гуртка. Але нещасливий визвольний рух, що заврав стільки жертв, роздунув по дорозі і немірівський гурток. Ті книжки, що були на руках у читачів, так і лишилися в них, а решту забрало в свою "легальну" бібліотеку нове асоване делегатами "Літературно-артистического общества". В це товариство увійшло багато євреїв та росіян і вагалі людей, що зовсім не цікавилися українською справою. Книжки з української бібліотеки валялись в них десь на зачіпку, нових укр. книг не виписували і звичайно, не найшлося тут і українських читачів... Це так на думку добродіїв керовників товариства і бібліотеки. Через це вони в єдину бібліотеку на 12-тисячне містечко на території України не передпачують українських часопісів, не купують українських книжок. Правда, асигнували були 1 карб. 50 коп. на "Слово", але а його смерть у не подбали, щоб нимсь замінити його. Так і досі немає в бібліотеці живого українського слова.

"Антиклонін"

радикальний засіб од блошиць і зародків; мал. фл. 25 к., велик.—50 к., Фунт—1 р. 15 к. Стережітьсє підроби! Т-во Київська Парфюмерна Лабораторія, Думська пл. № 3, у дворі. 17-935-4

Вийшов з друку і продається ПІДРУЧНИК гри на бандурі Г. Хотєвнич. Склад видання:—Українська квігарнія, Київ, Безаківська, 8. 00-837-9

Бандури, прод. дуже гарн. раб. (на 25 к., велик.—50 к., Фунт—1 р. 15 к. Стережітьсє підроби! Т-во Київська Парфюмерна Лабораторія, Думська пл. № 3, у дворі. 17-935-4)

Вийшла з друку і продається нова книжка **Р. Кіплінга.**

КАЗКИ

(з малюнками). Переклав Юр. Сірий. 68 стор. Київ. Ціна 25 коп. Склад видання в "Укр. Книгарні", Київ, В-Володимирська № 28 і в квіт. 6. "Київ. Старини", Безаківська № 8. 00-979-1

Товариство "Просвіта" у Києві. Вийшла з друку нова книжка

"Як машина говорить"

Написав Петро Холодний. 3 малюнками. Ціна 3 к. Продається по всіх українських книгарнях. Склад видання в "Просвіті"—Троїцька площа, Народ. Дім і в "Українській книгарні", Безаківська, 8. 00-895-10

Вийшли 2-м виданням

Драми і комедії

Б. Грінченка.

ДВА ТОМИ.

ТОМ I. Ясні зорі. Нахмарило. Степовий гість. Ціна 85 коп.

ТОМ II. Серед бурі. На громадській роботі. На новий шлях. Ціна 85 н.

Склад видання в "Українській книгарні", (Київ, Безаківська, 8). 00-808-9

ДАМАМ г. КИІВА
Ново-одкрита майстерня "Ідеал" Інстїтутська № 10. Остання нована-шнївно. Праймаю волонесні виробів велику переробку волонесних виробів. Дяа д. паринамаєрїв—волосся, фрізур, креп, сіточкі, бинді, тіль, ремінці, бруски, гребенці і инш. 100-859-72

ДАР ОМ висилається книжка

про повне **СІФІЛІСА** і його витоювання **(ПРАНЦІВ)** і його ввелідків,

а також золотухи і екеми новознайденим засобом без живного срібла і люда. На пересилку книжки бандеролею прикладати одву марку в 7 коп., а в закритому конверті 4 марку по 7 к. н.чт.-916-11 Петербург, Колокольная № 11, Д. Аврахова

"Przegląd Krajowy"
dwutygodnik polityczny, społeczno-ekonomiczny і literacki o kierunku demokratyczno-krajowym, poświęcony przedewszystkiem sprawom kulturalnym naszego kraju.

Prenumerata "PRZEGLADU KRAJOWEGO" wynosi: w Kijowie, w Cesarstwie і Królestwie: rocznie rb. 6., półrocznie rb. 3. kwartalnie rb. 1 50. W Galicji: rocznie 18 kr., półrocznie 9 kr., kwart. 4 kr. 50 hl.

Cena numeru pojedynczego kop. 15.

Adres Redakcji і administracji: Kijów, Funduklejskaja № 10, m. 14. Prenumeratę przysyła w Kijowie, oprócz administracji "Przeglądu Krajowego", księgarnia Leona Idzykowskiego, Kreszczatyk 29, і księgarnia K. Szepe, Mikołajowska, № 9. 00 807-11

Приймається передплата на ЄДИНУ в ЛИТВІ сільсько-господарську газету рік видання I.

"ZEMDIRBYS"
(ХЛІБОРОВ)

яка виходить в г. Вільні два рази на місяць на литовській мові.

Газета коштує: на рік 3 руб., 1/2 року 1 р. 50 коп., на 3 міс.—75 коп. Оповістия приймаються по татій ціні: за рядок цєіту поперед тексту 25 коп., після тексту—15 коп.

"Zemdirbys" видас сільсько-господарській калєндар на 1910 рік, в який припаються оповістїа по ціні: за цілу сторінку 15 руб., 1/2 стор. 8 карб., 1/4 стор. 4 руб.

Адреса: г. Вільна, Стефановський форштатт, д. Урбаєвнича, Ред. газ. "Zemdirbys" (Жемдирбіс).

ПІДПИСКА НА 1909-ий РІК

"РІДНИЙ КРАЙ"
4-й рік видання.

Виходить в Києві, 4 рази на місяць, під редакцією О. Пчілки (О. Косач). Містять статті про громадські справи, звістки з життя на Україні й в инших сторавах, оповідання, п'єси для театру, вірші, відомості господарські, звістки про українські книжки, про театр і инше містечко, дописи, оповістїа.

Цін "РІДНОГО КРАЮ": з пересилою, рік 4 р., на півроку 2 р., на 3 місяці 1 р.; Рідний Край з ілюстрованим місячним додатком

"МОЛОДА УКРАЇНА"
єдина українська часопісь для дітей, коштує на рік—5 р., на півр.—2 р. 50 к., на 3 м. 1 р. 25 к. "Молода Україна" окремо Рідного Краю—2 р. на рік, 1 р. на півроку. Адрес: Київ, Влаговіщенська ул., № 97. ВСІ ЦІНИ І ДЛЯ ЗАГРАНИЦІ ОДНОВАКІ. 00-486-13

Справочний одділ.

Калєндарні відомості, Четверг, 3 сентября. Смч. Анфима, мч. Феопіла, Дорюфа, Петра, Дюмні дїви. Сх. сош. 5 год. 35 хв., вах. сош. 6 г. 14 хв. Театр Нупельного Саду.—"Нанна Штук ркат".

Редактор Ш. Павловський. Видавець С. Ченалєнко.

ОПОВІСТКИ.

Контора "Ради" ласково прохає своїх шан. підписчинів і читачів, випишучи, чи купуючи що небудь у тих магазинів, оповістки нотрих друновались, або друкуються в "Раді", неодмінно посылитися на нашу газету.

Вимагайте по всіх ресторанах, читальнях, кафєярнях (кофейнях), та молочних доконче і "Ради";

ТЕХНИК, досвідчений у будівництві, виготованні проектів та обрахунків, шукає відповідної праці або посади у правителя домом. Листоно: "Рада"—Технику. 10-962 5

ЦІНА ГАЗЕТИ

"РАДА"

з 1-го сентября до відня року з доставк. і пересилкою

2 р. 25 коп.

Видавництво "Вік". Вийшла з друку нова книжка: **Іван Виговський,** його життя й діла (з портретом В—го). Написав Борис Грінченко. Ціна 15 коп. Склад видання в "Українській книгарні", Київ, Безаківська, 8. 00-924-9

Друкарня 1-ої Київської Артїлі Друкарської Справи. Трьохсвятительська 5. Телеф. 1069.